

Spansk og fransk Indkvartering i Ribe 1808.¹

Af Kammerherre **G. Stemann** i Ribe.

EFTERAT Napoleon d. 21 November 1806 i Berlin havde udstedt Forordningen om Fastlandsspærringen ligeoverfor England, hvorved han forbød Frankrig og dets Forbundsfæller alt Samkvem med dette Land, var det ham om at gøre, at dette Forbud gennemførtes i sin fulde Strengthed og udstraktes til saa mange Lande som muligt, og han kastede da først sine Øjne paa den spanske Hælvø. Det var ham klart, at han for ikke at have en Fjende i Ryggen, naar det gik ham

¹ Kilder: J. Ræder „Danmarks Krigs- og politiske Historie 1807—09“. F. Schiern: „Hist. Studier“ I. H. P. Mumme: „Be-givenhederne i Fyen under de franske og spanske Troppers Op-hold her i Landet“. „Meddelelser fra Krigsarkiverne“ udg. af Generalstaben. Provst Daniel Smiths Erindringer i Kirkehist. Saml. 3. R. IV. 693. Prof. Dr. theol. Jens Møllers Optegnelser i Kirkehist. Saml. 4. R. IV. 263. „Af Jac. Kr. Lindbergs Papirer“ i Hist. Maanedsskrift I. 37 f. f. „Peter Nic. Thorups Levnet“ udg. af C. E. Thorup og A. Leth. Christine Daugaard: „Biskop Daugaard, en Mindebog“. K. Schmidt: „De fremmede Troppers Ophold i Danmark i 1808“. P. Boppe: „Les Espagnols à la Grande-Armée. Le Corps de la Romana 1807—08“. Nogle Ribe Katedralskole til-hørende utrykte Optegnelser af Rektor P. N. Thorup. Ribe Bys Arkiv; Rigsarkivet; Krigsministeriets Arkiv.

galt andet Steds, maatte fjerne Bourbonnerne fra den spanske Trone, og som første Skridt dertil søge at svække Spaniens militære Magt det mest mulige under fredelige Former. Ved Freden i Basel 1795 og den derefter i Ildefonso afsluttede Traktat, var Spanien bleven tvunget til at slutte sig til Frankrigs Politik og eventuelt at stille en Hær paa indtil 24.000 Mand til dettes Raadighed. I Spanien tragtede man imidlertid nu efter Forbund med England og ventede blot paa, at Preussen skulde berede Napoleon kraftig Modstand for da at træde fjendtligt op imod ham. Men herom vidste Napoleon Besked, og da Preussens Nederlag ved Jena og Auerstädt (14. Novbr. 1806) havde gjort Spanien bange, forlangte han (i Decbr. 1806) i Henhold til Traktaten i Ildefonso en spansk Hær paa 14000 Mand. Dermed skulde den franske Armé, der i Preussen stod mod Russerne, forstærkes, og Spanierne skulde derhos benyttes til at besætte Hamborg og „Nordkysten“. I Spanien vilde man nødvendig gaa ind herpaa. Man turde heller ikke rent ud afslaa Kejserens Forlangende, men søgte at trække Tiden ud. I Februar 1807 erklærede Hoffet i Madrid sig dog villigt til at stille de 14000 Mand, og i April begyndte Afmarchen. En Division paa 5000 Mand brød op fra Storhertugdømmet Toscana, der under en spansk Prins var omdannet til Kongeriget Etrurien. Resten kom lige fra Spanien. Hele Korpset, hvis Overkommando var betroet til Generalløjtnant Don Pedro Caro y Sureda, Marquis de la Romana, medens General Don Juan Kindelan blev Næstkommanderende, bestod paa det Tidspunkt, da det blev udkommanderet, af 11582 Infanterister, 2700 Kavallerister, 527 Artillerister med 25 Kanoner, ialt saaledes 14809 Mand, hvortil senere kom et In-

geniørkompagni paa 132 m. fl., alt foruden en talrig Stab af Officerer af alle Vaabenarter. Med Korpset fulgte desuden et stort Antal Kvinder og Børn og saa mange Mulæsler, at disses Drivere igen havde særegne Opsynsmænd over sig.

Efterat en Del af Divisionen under Anførsel af General Kindelan først var bleven benyttet ved Belejringen af Stralsund, hvor Spanierne under Kampen paa Glaciereerne havde udmærket sig ved Mod og Tapperhed. samledes de forskellige Afdelinger af det spanske Ekspeditionskorps i Løbet af August—September 1807 i Hamborg og Omegn under Generalløjtnant Romana.

Da Russerne fuldstændig var bleven slagne af Franskmandene ved Friedland (d. 14. Juni 1807), sluttede Napoleon og Kejser Alexander Fred i Tilsit (d. 7. Juli 1807). Spanierne kom saaledes ikke til at kæmpe imod Russerne, og utilfredse, som de fra Begyndelsen af havde været, med overhovedet at skulle hjælpe Franskmandene, haabede de nu paa at blive hjemsendte. Dette skete imidlertid saa langt fra, at de tværtimod i Efteraaret 1807 blev forenede med tre andre Divisioner, nemlig en hollandsk og to franske. Hver af disse Divisioner udgjorde omtrent 6000 Mand. Hele Armékorpsset, der altsaa bestod af ca. 32000 Mand med 6200 Heste, var af Napoleon betroet til den franske Marskal Bernadotte, Prins af Pontecorvo. Efterat Engländerne havde bortført den danske Flaade og derved saa grovelig brudt den dybeste Fred, var ogsaa Danmark bleven tvunget til at slutte en Forbundstraktat med Frankrig. I Henhold til denne Traktat skulde danske Tropper i Forening med Bernadottes Armékorps gøre et Angreb paa Sverrig, der vægrede sig ved at tiltræde Fastlandsspærringen imod England.

Samtidig skulde et norsk Korps ligeledes trænge ind i Sverrig, og russiske Tropper efter den mellem Napoleon og Kejser Alexander i Tilsit trufne Overenskomst søge at erobre Finland. De allierede fransk-spansk-hollandske Tropper skulde igennem Hertugdømmerne, Jylland, Fyn og Sjælland drage til Skaane.

Den 5. Marts 1808 begyndte Indmarchen i Holsten, skiftevis med franske, spanske og hollandske Afdelinger. Hollænderne kom dog ikke længere end til Elmshorn, da de fik Ordre til at vende tilbage til Hamborg. Den øvrige Hær passerede Hertugdømmerne i Øst og Vest.

Fra det Øjeblik af, at de fremmede Tropper betraadte Grænsen, maatte Danmark overtage den hele Forplejning af Folk og Heste, Transport, Indkvartering, overhovedet sørge for enhver Fornødenhed. Til at besørge Marchruterne, Indkvarteringen, Transportvæsenet m. m. for den fremmede Armés Gennemmarch, beordrede Kronprins Frederik tre af sine Adjutanter, nemlig Kaptajnerne Glode du Plat og Wenzel Haffner samt Premierløjtnant Carl Bardenfleth. „Vi se af denne Udnævnelse“ — siger Ræder,¹ „hvilken stor Mangel Kronprinsen maa have haft paa dygtige, højere Officerer i sin Omgivelse og i sin Generalstab, hvoraf de fleste var uden prædominerende Kundskaber baade i Militærkundskaberne og det franske Sprog, eftersom han var nødsaget til at vælge saa lave Grader som Kaptajner og Løjtnanter til et saa vigtigt Hverv, at repræsentere Kongen og Landets Tarv og Interesse lige overfor en fransk Prins og Rigsmarskal og hans overmodige Generalstab, hvis Chef, General Gérard, af Marskallen blev paalagt at underhandle og afgøre alt

¹ II. 169.

angaaende den franske Armés Gennemmarch med disse tre danske Officerer. Det kan vel næppe drages i Tvivl, at, hvor redelige og dygtige disse Officerer end have været, har Danmark tilvisse maattet dyrt betale en slig beklagelsesværdig Mangel paa Kyndighed og Dygtighed i de højere Grader af Generalstaben.“

Da Stiftamtmand Moltke¹ d. 21. Marts 1808 om Eftermiddagen paa Hjemvejen fra en Embedsrejse kom til Foldingbro Kro, modtog han her et Brev, dateret 20. Marts, fra Kommandanten i Haderslev, Major Ahlefeldt,² hvori denne under Henvisning til et medfølgende Brev fra Chefen for den første spanske Division, General Kindelan, meddeler, at de to spanske Regimenter Guadalaxara og Almanza d. 22. Marts ville komme til Haderslev og d. 23. skulle marchere videre Vest paa for at indkvarteres i Landsbyerne mellem Haderslev og Ribe og i selve denne By. Major Ahlefeldt anmoder derfor om, at der uopholdelig maa blive sendt nogen fra Ribe til Haderslev, for i Forening med Amtmanden dér og Inspektøren paa Gram at træffe nærmere Bestemmelse om Indkvarteringsens Ordning. Moltke, der paa Grund af Mørket ikke den Nat kunde fortsætte Rejsen hjemad, sendte samme Aften Kl. 8 et Ilbud med Brev til Borgmester Lund i Ribe, hvem han anmodede om, saa vidt muligt næste Morgen ved Daggry, at begive sig til Haderslev Amtskontor, idet han bemyndigede ham til paa Ribe Købstads og Omegns Vegne at træffe fornøden Aftale med de øvrige Vedkommende om Indkvarteringen. Moltke gjorde derhos Borg-

¹ Se „Fra Ribe Amt“. 1907. S. 157 f. f.

² Otto v. Ahlefeldt, Major og Bataillonskommandør i slesvigske Landeværns-Regiment.

mesteren opmærksom paa, at Gramgaard som Midtpunkt for Indkvarteringen syntes ham bedst skikket til at være Hovedkvarter eller Kvarter for Staben, at Skrydstrup, Nustrup, Gram, Foel og Seem, maaske ogsaa Spandet og Hygum Sogne, burde medtages ved Indkvarteringen, og at Ribe vel ikke kunde modtage mere end et à to Kompagnier Fodfolk, da Beboernes egne Kreaturer jo fyldte deres Stalde. Endelig beder Moltke om, at Borgmesteren ved en Estafette fra Haderslev hurtigst muligt vil underrette ham om Udfaldet af Forhandlingerne med de andre Avtoriteter, for at der da straks i Ribe kan gøres Skridt til den videre Ordning af Indkvarteringen.

Der blev Travlhed i Ribe, da Stiftamtmandens Brev Natten mellem d. 21. og 22. Marts naaede Borgmester Lund. Til i Forening med Magistraten at ordne Indkvarteringen i Ribe udmeldte Borgmesteren og Raadmand Knud Simonsen endnu samme Nat følgende: for Byens første Fjerding Borgerkaptajn Falch og Borgerløjtnant Ramsing, for anden Fjerding Borgerne Matzen og Dynesen, for tredie Fjerding Borgerne W. Koch og Gregersen, og for fjerde Fjerding Stiftsrevisor Hansen og Borger Joh. Godsch. Ved Daggry kørte Borgmester Lund derpaa til Haderslev.

Indkvarteringen af de to nævnte spanske Regimenter ordnedes nu saaledes, at Infanteriregimentet Guadalaxara,¹ hvis Regimentschef Oberst Don Vicente

¹ Dette Regiments Uniform var følgende: hvid Frakke og Vest, hvide Benklæder, sorte Gamasker, hvide Knapper, rød Krave, røde Ærmeopslag og Rabatter. Hovedbedækningen var for Regimentets Fussilerer en stor sort, trekantet Hat med rød Kokarde og Fjer, for Grenadererne og Sapørerne en høj Pelshue (for Sapørernes Vedkommende med Kobberplade), hvorfra der bagud hang en Kvast med Kendingsfarven; den var prydet med Regimen-

Matorell havde udmærket sig ved Belejringen af Stralsund, blev liggende i Gram og Omegn, mens Dragonregimentet Almanza¹ fik anvist Kvartér i Ribe og nærmeste Landsbyer. Sidstnævnte Regiment bestod af 34 Officerer eller dermed ligestillede — deriblandt en katolsk Feltpræst - , 36 Underofficerer, 543 Menige — deriblandt 5 Arrestanter — 567 Heste og 4 Vogne. Regimentets Chef var den spanske Divisions Stabsmajor, Oberst Don Juan Antonio Caballero, i hvis Fraværelse Oberstløjtnant Don Miquel de Beccar kommanderede Korpset, ved hvilket Don Francesco de Conway stod som Major. Dragonregimentets Uniform var smaragdgrøn Dolman (kort Jakke) med hvide Snore, opstaaende rød Krave og røde Ærmeopslag, smaragdgrønne, ungarske Benklæder, Støvler, sort Chaco med Skygge og hvide Tresser samt rød eller gul Fjer (Pompon) paa venstre Side af Chacoen.

Hele Byen har sikkert været i Bevægelse, da dette statelige Rytterregiment d. 23. Marts paa deres sorte, andalusiske, langhalede Hingste drog ind i Ribe, hvor de ere bleven modtagne af den danske Kommandant, Major Lackendorph.²

tets Vaabenskjold. I daglig Paaklædning bar Regimentet hvid Frakke og hvide Benklæder samt hvid Hue med en lang trekantet Snip, som faldt ned paa den højre Skulder.

¹ Skønt dette Regiment betegnedes som Dragonregiment, var det i Virkeligheden et Regiment af Jægere til Hest.

² Henrik Christian Eiler Lackendorph, Søn af Pastor Hans Hansen L., — Korporal, — Sklt. à la suite i 2. Husar Rgmt. ¹/₅ 1782 — Regimentet kaldes fra ²⁵/₁ 1785 for 2. Husar Korps — i Kornets Nr. paa Sklt. Gage ¹¹/₁₁ 86 — 1. og 2. Husar Korps samles ²²/₁₈ 1788 i Husar Rgmt. — Prmlt. ³¹/₁₀ 88 — kar. Ritmester ²⁷/₅ 91 — Sk. Ritmester paa 180 Rdlr. Gage ¹⁴/₁₀ 91 — fuld Gage ¹/₁ 93 — Afsked med 144 Rdlr. Pension ¹⁷/₁₈ 97 — atter ansat som Komp. Chef i vestjydske Landeværns Rgmt. (hvis Chef: Major,

Den Beretning, som Biskop Daugaard som Øjenvidne giver om tre spanske Kavalleriregimenters Ankomst til Randers, passer sikkert ogsaa om Forholdene i Ribe ved Regimentet Almanzas Indtog: „Da de ventedes, var der en stor Rædsel over Almuen og enkelte andre, der synes at have haft samme Forestillinger om Spanierne, som gamle Gunild om Tyrken, at de vilde æde os med Hud og Haar. Saa vidt jeg mindes, flygtede endog nogle af Byens Damer bort med deres Børn. Det var en Søndag Eftermiddag, at det første Regiment holdt sit Indtog. Min Fader fulgte med os ud at se derpaa, og ganske uden Frygt for, hvad der kunde følge paa, vare vi vel ikke. Men Indmarchen skete med største Orden og Stilhed. Der var jo meget, som ved dette fremmede Krigsfolk var os paafaldende; men intet dog mere end Regiments-Paukeren. Han red paa en meget stor Hest med Paukerne paa hver Side, som han slog med Stokkene, et aldeles nyt Skuespil for os. Ogsaa var den offentlige Bøn, som Regimentet holdt om Aftenen, og hvorved hele Linien knælede, et Syn, der i den første Tid sammenkaldte mange Tilskuere.“

Dengang var de spanske Tropper endnu uvidende

senere Oberst, Clemens Sirach v. Suckow) 1801 — kar. Major i Landev. $\frac{4}{5}$ 1804 — ekstraord. Kompagnichefs Gage $\frac{3}{4}$ 1807 — kar. Major i sjæll. Jægerkorps 2. (annekerede) Bataillon $\frac{15}{2}$ 1818 — reserv. Ob. Lt. Anc. $\frac{21}{11}$ 1813. — Afsked med 200 Rdlr. Pension $\frac{5}{7}$ 1814 — 100 Rdlr. Pensionstillæg $\frac{10}{5}$ 1808 — † $\frac{13}{2}$ 1845. — Gift med Dorteia Cathrina Rahr, f. $\frac{2}{1}$ 1775, † 1851, Datter af Købmand og Brændevinsbrænder i Ribe Jens Rasmussen Rahr og Hustru Sophia Caroline Goldt — 3 Sønner og en Datter, Henriette, gift med Købmand og Bankdirektør P. Dalgaard i Ringkøbing. — Major Lackendorph ejede den Grund i Ribe Hundegade, hvorpaa der senere er bygget en Kommuneskole.

om de vigtige Begivenheder, som i de sidste Dage var forefaldne hjemme i deres Fædreland. Kong Carl den Fjerde havde efter et revolutionært Optrin i Aranjuez nedlagt Kronen d. 19. Marts til Fordel for sin Søn, Prins Ferdinand af Asturien. Denne var derpaa under Navn af Ferdinand den Syvende med almindelig Jubel bleven udraabt til Konge af Spanien og holdt d. 24. Marts sit Indtog i Madrid. Napoleon, der frygtede for det Indtryk, Efterretningen om disse Begivenheder vilde gøre paa den spanske Armé, gav sin Generalpostdirektør udtrykkelig Ordre til at tilbageholde alle Breve fra Spanien en 3 Ugers Tid og at fjerne alt, hvad der kunde have en uheldig Indflydelse paa de spanske Tropper.

I selve Ribe By blev liggende: Oberstløjnant de Beccar, der indkvarteredes først hos Told- og Konsumtionsinspektør, Kammerraad Jacob Krag,¹ der boede i „Porsborg“ paa Torvet, derefter hos Stiftsprovst Koe-

¹ Om denne fortæller Rektor P. N. Thorup: „Toldinspektør, Kammerraad Krag engagerede mig straks som Huslærer for sine Sønner. Tillige skulde Christian Lund, en Søn af Borgmester, Kancelliraad Lund, deltage i min Undervisning. Denne Kondition tiltraadte jeg ved Nytaar 1800 og beholdt den halvandet Aar. Kammerraaden, en smuk gammel Mand, med en livlig Ansigtssfarve, temmelig lange, hvide Lokker, spillende Øjne og et i Selskab belevent Væsen, moraliserede ofte for mig, især i den Kunst at give sig Air og gøre sig gældende, noget, som jeg slet ikke forstod. Mine Omgangsvener havde jeg blandt Skolens Disciple, blandt hvilke da vare nogle, som siden ere blevne til Mænd efter Kammerraadens Smag, f. Eks. Generalkrigskommissær P. — og Konferensraad C. Havde han kunnet ane, at der stak slige Notabiliteter i disse Disciple, vilde han vel ikke have fundet det betænkeligt, at jeg nedlod mig til deres Sfære og engang endog i Klubben, horrible dictu, drak et Glas Punch med dem.“ Kammerraad Krag † ⁹/₁₁ 1812.

foed; Major de Conway, der fik Kvartér hos den rigeste Indbygger i Ribe, Madam Sophie Caroline Rahr, f. Goldt,¹ der sammen med sin ugifte Søn, Rasmus Jensen Rahr, boede i den Ejendom paa Hjørnet af Sønderportsgade og Sviegade, som man tidligere fejlagtig har kaldt „Ambrosius Stubs Gaard“; endvidere 3 Kaptajner, en katolsk Feltpræst,² som var indkvarteret

¹ Jens Rasmussen Rahr, f. $\frac{2}{2}$ 1711, † $\frac{8}{11}$ 1787, løste Borgerkab som Købmand og Brændevinsbrænder i Ribe $\frac{3}{3}$ 1740, Raadmand 1740—83, antog i Foraaret 1740 Skrivemaaden Rahr (i Stedet for Raager, Raaager, Roagger, Raar), der temmelig sikkert altid har været udtalt med et sønderjydsk aa-lydende a. Gift: ¹ 1740 med Dorothea Catharina Hedevig Gude Nyegaard, † $\frac{12}{2}$ 1771, ² med Sophie Caroline Goldt, f. $\frac{5}{11}$ 1744, † 17. Juli 1828, Datter af den i Slesvig 1714 fødte Toldembedsmand Johan Ditlev Goldt. Madam Sophie Rahr var meget smuk og var det og i sin høje Alder. Hun var endvidere en klog, men ogsaa forfængelig Dame. Hun lod bygge en Fløj ud i Gaarden paa Hjørnet af Sønder- og Sviegade, indeholdende en stor Sal med store Vinduer, og hun byggede Korsbrødregaard op fra nyt fra Grunden af. Ligesom hendes Mand forgudede hende og smykkede hende, saa at det efter Datidens Opfattelse fandtes mindre passende for en Borgers Kone, saaledes gjorde Sønnen Rasmus Jensen Rahr (f. $\frac{21}{3}$ 1776, † $\frac{25}{1}$ 1855) det samme. Han fortsatte Handelen og Brændevinsbrænderiet i den gamle Gaard, og det til Trods for, at han afskyede Handelsvirksomheden, der dengang hvilede saa meget paa Smugleri, hvad der var ham imod. Han købte Nielsbygaard i Føvling Sogn, men boede der aldrig. Tilsidst opgav han Handelen og flyttede til Sønderskov, til sine to Søstersønner (Jens Rahr Momsen og Frits Momsen), der stod ham meget nær. Han var en Original, næsten en Særling, men almindelig agtet og afholdt. Da „Slavekrigen“ udbrød, lod han lave 12 Morgenstjerner. To af dem hænger paa „Skovlyst“ i Folding Sogn, en er skænket til Museet i Kolding, Resten findes paa Ribe Raadhus. Disse Oplysninger skyldes Adjunkt E. F. Rahr i Odense og Fru V. Momsen i Askov.

¹ De spanske Feltpræsters Feltuniform var følgende: Kjole, Vest, Benklæder, Støvler og stor trekantet Hat, alt af graa Farve. De red paa Mulæsler. Skaberak og Pistoltaskerne var af turkisblaat Klæde, kantet med hvidt.

hos Biskop Middelbo, 4 Adjutanter, 2 Premierløjtnanter, 3 Sekondløjtnanter, 4 Fændriker, 1 Beslagsmed, 1 Berider, 1 Overtrompeter, 1 Sadelmager, 1 Vaabensmed, 6 Vagtmestre og 336 menige Dragoner. De øvrige blev anbragte i de nærliggende Landsbyer. Saaledes ses Farup, Mejlby, Kjærbøl, Kirkeby, Tandrup, Hille-
rup, Jested og Øster Vedsted at have haft spansk Indkvartering allerede fra d. 24. Marts.

Ved Indkvarteringen toges ikke Hensyn til Privilegium eller Embede, men kun til Bygningernes Størrelse og Beskaffenhed. I Ribe besørgedes den af Magistraten i Forening med den danske Kommandant, medens for Landsognenes Vedkommende Amtsforvalter Nielsen¹ maatte lave Indkvarteringslisterne, der da besørvedes videre igennem Herredsfoged og Sognefogeder.

Den 25. Marts modtog Borgmester Lund følgende Brev:

„Den højstkommanderende af det spanske Infanteriregiment Guadalaxara har forlangt at besørge i næste Købstad et Hospital foranstaltet for syge Soldater. Som nu Ribe er den nærmeste Stad for Regimentet, saa er jeg foranlediget at bede deres Velbyrdighed ærbødigst om at træffe i saadan Henseende de fornødne Anstalter til at kunne modtage de syge Soldater. For at kunne underrette Obersten af Regimentet derom, beder jeg om et Par Ord til Gensvar herpaa.

Gram og Nybøl Inspektorat, d. 25. Marts 1808.

Lorentzen.“

Borgmester Lund besvarede dette Brev samme Dag,

¹ Rasmus Nielsen, f. ¹⁰/₁₁ 1765, † 27. Novbr. 1839, gift med Abalone Christine f. With, f. ²⁸/₇ 1772, † ¹¹/₁₀ 1835, Fader til Stiftamtmand i Ribe Henrik Christian Nielsen.

og det forlangte Lasaret blev ufortøvet oprettet i Ribe Hospital, det gamle Sortebrødre Kloster, under Hospitalsforstander Niels Ussings Bestyrelse, hvad den økonomiske Ledelse angik. Adskillige Breve og smaa Billetter, som i denne Anledning er vekslede mellem Ussing, Borgmester Lund og andre, tilligemed flere løse Papirer, giver os en levende Forestilling om den Virksomhed, hvori Magistraten og Byen i sin Helhed, ja Omegnen med, blev sat ogsaa ved denne Lejlighed. Sengklæder var en af de første Fornødenheder. Borgmesteren foranstalter et Laan af saadanne gjort omkring paa Landet. Fra Vilslev, Hunderup, Darum og flere, ialt ni, Sogne sendtes saa mange Dynner, Puder og Lagener, som for det første var tilstrækkelige. Men nu melder Forstander Ussing: „Vi behøver 120 Haandklæder“. Magistraten udsteder da straks en Opfordring til Byens Indvaanere om at forsyne Lasarettet med det forlangte Antal, som ogsaa paa denne Maade bliver tilvejebragt. En Kone blev antaget til at koge Mad til Patienterne; men hun mangler Gryder, Kar, Skaaler m. m., som Magistraten altsammen maa lade Kæmneren anskaffe. Den 28. Marts skriver Ussing til Borgmesteren angaaende Lasarettet: „Mange af de ankomne kan jeg ikke ansé for syge. Chirurgus (Distriktslæge) Hansen¹ vil vel og ikke antage dem derfor. Meget uregerlige ere nogle af dem, som i Aftes nær var gaaet til Voldsomhed mod mig og mine Folk. Efter de med dem modtagne Sedler skulde her, saa vidt jeg forstaar dem,

¹ Johan Ludvig Hansen, Chirurgus i Ribe og ved sammes Hospital samt paa Grevskabet Schackenborg, i Lø Herred, Lustrup og Riberhus Birker samt Gørding og Malt Herreder og Hunderup Birk (f. 1778, † ³/₁₁ 1840).

ialt være 21 Mand. Nogle løb i Gaar ud i Byen, og da jeg i Aftes holdt Mandtal, manglede en. Denne er uden Tvivl (thi de ere ikke gode at finde rede, da nu en, nu en anden Uvedkommende indfinder sig blandt dem) i Morges kommet herind. Derimod gaar, nu jeg skriver dette, efter Munderingen, en Dragon mellem dem, som betegner, at han og skal blive her. Det vil blandt saa meget andet være højst nødvendigt, at en Militær, som forstaar Sproget, tilligemed det Tyske, bestandig er her for at holde Justits, Mandtal, Orden og antegne hvers Navn etc. etc.“ Gammelt Linned til Charpi og Bandager forlanger den af Ussing nævnte Chirurgus Hansen, som tilsaa de syge, indtil der kom spanske Feltlæger. Igen gik der en Omgangsskrivelse desangaaende til velsindede Medborgere, hvis Linnedskabe maatte holde for. Næppe var denne Mangel afhjulpen, førend det næste Dag hed: „Vi mangler Stole“. Atter aabnes en Subskription, som heller ikke forfejler Hensigten. Saaledes gik det i de første Dage. Den 30. Marts var 28 Senge opredte og tagne i Brug af syge, men Ussing skriver, at den danske Kommandant, Stabskaptajn Bülow,¹ der havde

¹ Christian Peder Bülow af Linien Wedendorff — Søn af Christian B. og Margrethe v. Mosencrone — Fændrik à la suite i Kronprins Frederik VI. Rgmt. $\frac{5}{5}$ 1784 — meddelt Sklts. Anc. $\frac{22}{3}$ 1794 — kar. Prmlt. $\frac{4}{12}$ 1795 — traadte $\frac{25}{5}$ 1798 tilbage i Sklts. Nr., men med Prmlts. Gage — atter indtraadt i Prmlts. Nr. $\frac{10}{5}$ 99 — sat à la suite i Regimentet $\frac{27}{12}$ s. A. — atter i Nr. $\frac{9}{4}$ 1802 — Stabskapt. $\frac{10}{6}$ 1803 — Komp. Chef $\frac{18}{8}$ 1807 — $\frac{20}{8}$ 1807 kommanderet til at eksercere det af Studenterne ved Kbhvs. Univers. oprettede Jægerkorps, som førte Navn af „det Kielske Jægerkorps“ — Regimentet fik $\frac{17}{3}$ 1808 Navn af „Kongens Regiment til Fods“ — Kommandant i Ringsted $\frac{4}{3}$ til $\frac{26}{3}$ 1808 — reserv. Major Anc. $\frac{22}{11}$ 1813 — Kammerherre $\frac{22}{1}$ 1817 — reserv. Oberst Lt. Anc. $\frac{22}{5}$ 1826 — Rd. af Dbg. $\frac{1}{11}$ 28 — karakt. Oberst og Komman-

afløst Major Lackendorph, samt den spanske Krigskommissær Francesco de Laborda rekvirerer flere Senge anbragte, dels i St. Catharine Kirke, dels i yderligere 3 til 4 Værelser i Hospitalet. Ussing maatte af sin egen Beboelseslejlighed afgive en Stue dertil.

De spanske Tropper fik ingen Naturalforplejning udleveret, men Kvartérværterne maatte bespise deres Indkvartering mod en Godtgørelse daglig. Med Hensyn til adskillige af Officererne og dermed ligestillede havde Magistraten efter Forhandling med disses Kvar-térværter dog truffet den Ordning, at de delvis bespistes hos Gæstgiver Ramsing,¹ nuværende „Greisens Hotel“, og at de dermed forbundne Udgifter bagefter fordeltes mellem Kvartérværterne. Fra 24. Marts til 7. April spiste saaledes daglig 18—25 Officerer hos Ramsing.

Den 6. April kørte den spanske Regimentschef, Oberst Caballero, med Firspand til Sønderskov, og samme eller næste Dag forlod Regimentet Almanza sit Kantonnement i og ved Ribe. Kun enkelte spanske Officianter blev endnu i nogen Tid tilbage med en lille Del af Mandskabet.

Forholdet mellem Spanierne og deres Værter i Ribe synes efter foreliggende Udtalelser fra samtidige² at have være det venskabeligste;³ der er overhovedet

dør for Regimentet $\frac{5}{8}$ 1833 — Dbmd. $\frac{28}{10}$ 1836 — Afsked $\frac{14}{1}$ 1840 — † i Kbhvn. $\frac{15}{3}$ 1846 — 72 Aar gl. — erholdt $\frac{5}{12}$ 1808 Tilladelse til at ægte Hanne Christine Regine Lemming. Fra 26. Marts til 6. April 1808 boede han hos Borgmester Lund i Ribe.

¹ Jfr. „Fra Ribe Amt“ 1907 S. 169.

² Jfr. „Fra Ribe Amt“ 1907 S. 195—96.

³ Smaa Haandbøger til Vejledning i det spanske Sprog var dengang udbredte. „Disse“ — siger Mumme S. 164 — „indøvede man sig nu, saa godt man kunde, og udsøgte i Familierne dem, der bedst kunde tjene som Tolke. Derfor faldt Tilnærmelsen

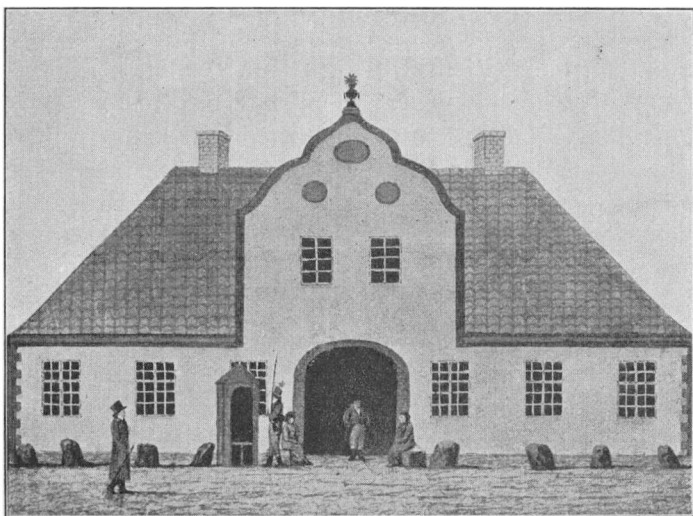
næppe Tvivl om, at, hvad der af Øjenvidner fortælles om Afskeden andet Steds mellem Spanierne og deres danske Værter, ogsaa har passet paa Forholdene i Ribe. Om Spaniernes Afmarch fra Faaborg berettes saaledes:¹ „De fleste af dem tog med synlig Rørelse, nogle endog med Taarer og Omfavnelser, Afsked fra de Familier, hos hvilke de havde været indlogerede. Ogsaa disse kunde ikke uden Vemod se deres Gæster drage bort... og ønskede dem som Venner alt godt.“ I Roskilde legede Spanierne som Børn med Latinskolens Disciple og lærte dem at kaste med Diskus og springe Buk. De undlod aldrig, naar de kunde, at møde paa Kirkegaarden paa Drengenes Legeplads, og naar Drengene blev klappede ind, bad de saa hjertelig om et Kvartérs Tid endnu. Endvidere udtaler den danske Kommandant Broches i Fredericia,² da 3 spanske Kompagnier af Regimentet Princesa forlod Byen: „Ingen Klage blev mig forebragt i den Tid, de laa her og i Omegnen, hverken over Officerer eller Soldater; spanske og danske Krigere levede som Brødre med hverandre. Intet Under derfor, at vi alle havde ønsket at beholde dem iblandt os, og at den Ordre, som befalede dem at marchere til Fyn, saarede alle Indvaaneres Hjerter. Vor Tak og Velsignelse tølge dem. Vi ønske snart at se os forenede igen, og at enhver fremmed eller dansk Garnison maatte holde en disse 3 Kompagnier lignende Disciplin.“ Ogsaa den daværende Sognepræst til Andst

endda ikke saa meget vanskelig. Det tyske Sprog var, rigtignok som oftest i radbrækket Tilstand, det fælles Meddelelsesmiddel; Miner og Gebærder hjalp til, og det var ret muntert at se, paa hvor mange Maader man vidste at hjælpe sig.“

¹ Mumme 119—20.

² Ribe Stifts Adresse Avis af 23. Juni 1808.

og Gjesten i Ribe Amt, C. F. Junghans, giver¹ det Mandskab af Regimentet Princessa, som fra 29. Marts til 5. April var indkvarteret i Sognet, det bedste Skudsmaal: „Meget skikkelige og beskedne var de, ikke en Uorden, end ikke den mindste, mærkedes hos dem“. Endnu skal som udtrykkeligt Bevis for det gode For-

VAGTBYGNINGEN I RIBE 1808.²

hold i Ribe mellem Gæst og Vært henvises til den Skrivelse, dateret Aarhus d. 13. Maj 1808,³ som den spanske Major Conway sendte Købmand Rasmus Rahr.⁴

¹ I Embedets „Liber daticus“.

² Efter en Forf. tilh. Vandfarvetegning af Paul Ipsen i Ribe 1808.

³ Tillæg I.

⁴ Chr. K. F. Molbech fortæller i sine Rejsebilleder „En Maa-
ned i Spanien“, S. 208, at han 1846 i Granada traf en spansk
Arbejdsmand, der havde været blandt de spanske Soldater i Dan-
mark 1808 og faaet sin første Kone her. Hun var død paa Vejen ned
til Spanien. Manden havde fortalt, at der var mange danske Kvin-

Efter det spanske Regiments Afmarch den 6.—7. April vedblev Lasarettet i Ribe endnu at bestaa og voldte Magistraten stadig Ulejlighed. Den 21. April klages over, at Bagerne ikke kan levere det fornødne Hvedebrød, hvoraf Lasarettet daglig brugte for 8 Rdlr. Borgmesteren maa se at skaffe Raad. Imidlertid er der atter Mangel paa gammelt Linned. Stadens Indvaanere anmodes d. 25. April om et nyt Bidrag af saadant, men fint og hvidt maa det være, ellers bliver det kasseret af Kirurgerne. Fra Magistraten i Haderslev indløb ogsaa Begæring til Ribe Borgere om gammelt Linned til Felthospitalet i førstnævnte By. Borgmester Lund maatte svare, at man beklagede ikke at kunne hjælpe. Om den Virksomhed, som udøvedes paa Lasarettet i Ribe Hospital, giver en Tilstaaelse, dateret Ribe d. 4. Maj, fra den tidligere nævnte spanske Krigskommissær Laborda god Oplysning. Man sér deraf, at 108 Syge af Regimentet Guadalaxara samt 13 af Regimentet Almanza har ligget der paa Ribe Bys Bekostning i et Antal af Dage, som, regnet fra d. 26. Marts til d. 3. Maj, udgør for samtlige Personer en Sum af 2024, deraf for syge fra Regimentet Guadalaxara 1913 og fra Almanza 111. Den spanske Krigskommissær bevidner, at Medicin, Føde, Senge, Klæder, Linned og Bandager er leveret af Byen, som desuden har anskaffet et fuldstændigt kirurgisk Apparat og lønnet en Assistent hos Overkirurgen med 2 Frcs. i 34 Dage og ligeledes de spanske Sygevogtere med 4 Skilling daglig.

De Spaniere, som fra 6. April til en af de første

der, som fulgte hjem med Spanierne. Paa den anden Side haves ogsaa fra forskellige Egne af Landet Beretninger om, at Spaniere er blevne her og har giftet sig. Musæum 1893. I. 244.

Dage af Maj endnu vides at have opholdt sig i Ribe, var:

1. Overkirurgen Don Lorenzo Pradel, som med en Tjener havde været indkvarteret der fra 31. Marts til 3. Maj, og i samme Tid hans Assistent Don Tasmé Pradel, samt ovennævnte Sygevogtere.

Kaptajn P. Th. v. d. HACKHE.

2. Krigskommissær Laborda med Tjener og to Sekretærer, som var ansatte ved Lasarettet. Disse blev her til 7. Maj.

3. Af Regimentet Almanza indtil d. 6. Maj følgende: Kaptajn Don Juan de Segueira, som havde ligget syg i sit Kvartér hos Madam Rahr, Vagtmester Gines Rubio, 3 Underofficerer og 9 Menige.

4. Af Regimentet Guadalaxara har der i det hele kun været 6 Mand indkvarteret i Ribe foruden dem, der var indlagte paa Lasarettet. En Sekondløjtnant Don Romualdo Tort laa her fra 2. til 24. April. Et Par Menige rejste først herfra d. 3. Maj.

Fra d. 7. Maj lader Ribe til at have været aldeles forladt af de spanske Gæster. Ved sin Afrejse meddelte den spanske Kommissær baade Magistraten og den danske Kommandant Kaptajn Hackhe¹ det mest udmærkede Vidnesbyrd for den Punktlighed og Nøjagtighed, hvormed de har efterkommet alle hans Forlangender.²

Den Tid, Spanierne tilbragte i Ribe, var, som bekendt, fuld af vigtige politiske Begivenheder for deres Fædreland. Kejser Napoleon havde paataget sig at afgøre Striden mellem den afsatte Konge og hans Søn, hvem den franske Regering endnu ikke havde anerkendt som Konge. Paa Kejserens tilsyneladende ven skabelige Indbydelse havde Ferdinand VII indfundet sig i Bayonne d. 20. April. Den 1. Maj mødte den gamle Konge og Dronningen, derpaa næsten alle de øvrige Medlemmer af den spanske Kongefamilie. For ikke at dømmes som Majestætsforbryder maatte Ferdinand, til hvem det store menige Folk i Spanien nærrede dyb Kærlighed og Tillid, d. 5. Maj her ubetinget

¹ ²²/₁₂ 1792 udnævnes Kadet ved Husarregimentet Peter Theodor Hackhe til Kornet à la suite ved Livregimentets Dragoner — ⁶/₆ 94 virkelig Kornet uden Gage — ²⁴/₇ 95 afskediget med Prmlts. Kar. — ¹⁵/₆ 1804 Kapt. og ²/₁ 1805 Kompagnichef i det holstenske Landeværns Rgmt. — ¹³/₇ 11 Afsked som Major ved det holstenske Skarpskyttekorps 2. Bataillon — † i Kiel 1834 — ⁶/₄ til ¹⁵/₁₁ 1808 Kommandant i Ribe, hvor han ligesom sin Forgænger boede hos Borgmester Lund.

² Tillæg II.

tilbagegive Kronen til sin Fader, af hvis svage Haand den franske Kejser snart efter modtog den.

At de Spaniere, der laa i Ribe, med Begærlighed modtog enhver Efterretning om Sagerens Tilstand i Hjemmet, er naturligt. Om Major Conway, der var meget afholdt af de spanske Tropper, samledes til bestemte Tider en Kreds af Officerer i hans Kvartér som Tilhørere ved nogle hemmelighedsfulde Foredrag af politisk Indhold. Højest sandsynligt har Præsten ved Regimentet Almanza haft en Finger med i Spillet her, da han 4 Maaneder senere af Bernadotte i et Brev til Kejser Napoleons Stabschef udpeges som en af de værste Agitatorer mod Franskmændene. Der viste sig iøvrigt nu blandt alle Spaniere i de forskellige danske Kantonnementer¹ Uro og Utilfredshed, og midt i April Maaned gav Napoleon derfor Ordre til, at der skulde holdes vaagent Øje med dem, og at de skulde isoleres saaledes, at de under ingen Omstændigheder kunde berede Franskmændene ubehagelige Overraskelser.

Næppe havde Regimentet Almanza d. 6.—7. April forladt Ribe og Omegn, førend franske Tropper kom i Stedet. Den 8. April indtraf det 3. lette franske Infanteriregiment. Efter en ufuldendt Afskrift, uden Navn og Datum, af et Brev, der utvivlsomt angaar denne Indkvartering, skønt Regimentet ikke udtrykkelig nævnes, bestod det af 2 Batailloner; hver af disse igen af 9 Kompagnier, hvis Styrke angives saaledes, at 751 Mand hørte til første, 742 til anden Bataillon foruden Officerer, Underofficerer, Musikanter m. m.

¹ Allerede paa Marchen fra Spanien igennem Frankrig var der fremkommet officiel Klage over den lidet venligsindede Maade, hvorpaa Dragoner af Regimentet Almanza optraadte ligeoverfor Franskmændene.

Antallet af Regimentets Menige var altsaa efter denne Beregning 1493.¹

I Anledning af denne Indkvartéring udstedte den danske Kommandant i Ribe den 8. April en Bekendtgørelse, hvori han underrettede Byens Indvaanere om, hvorledes Straasenge vilde være at indrette til de franske Tropper, som næste Nat skulde indkvarteres hos dem. De indkvarterede skulde have fuld Forplejning hos Kvartérværterne, dog havde ingen Forpligtelse til at give dem Vin eller Kaffe, men om muligt fransk eller sigtet Brød. Efter Indholdet af Kaptajn Hackhes Bekendtgørelse skulde de franske Tropper paa 4 Kompagnier nær atter afmarchere fra Ribe den 9. April om Morgen.

Hvidding, Roager, Brøns og Rejsby Sogne havde allerede modtaget deres franske Indkvartéring den 8. April, andre f. Eks. Farup, Vilslev og Darum Sogne først den 9. April. For Hunderup Sogn og Domkirkens Landsogn skriver den franske Indkvartéring sig, saa vidt de opbevarede Lister udviser, først fra den 15. April, for Vester Vedsted fra den 23. April. Skærbæk, Seem, Højrup, Spandet og Jernved Sogne har ogsaa haft fransk Indkvartéring og formodentlig allerede fra den 8. April af. I det mindste sér man af Koncepten til en Fordelingsplan, at man havde tiltænkt dem deres Del af det franske Regiment den anførte Dag. Ligeledes var efter samme Koncept bestemt, at fransk Indkvartéring den 8. April skulde indtræffe i Landsbyerne Lustrup, Tved, Tange samt Kalslund, Hjortlund, Foel og Hygum Sogne. Men

¹ Dette stemmer jo godt nok med Ræder II. 173, hvor Regimentets samlede Styrke — altsaa Officerer, Underofficerer m. m. indbefattede — opgives som 1670 Hoveder.

da man ikke har noget Regnskab over disse sidstnævnte Byers og Sognes Indkvarteringsbyrder, er der ikke Vished for, at de har haft saadanne, skønt man dog ikke med rimelig Grund kan antage, at disse Steder skulde være bleven forskaanede derfor fremfor andre i samme eller længere Afstand fra Ribe.

General FRANÇOIS NICOLAS FRIRION.

Allerede den 7. April ankom den franske General Fririon, Chef for den Brigade, hvortil det 3. lette Infanteriregiment hørte, til Ribe og blev med Adjutant og 3 Tjenere indkvarteret hos Købmand Bech paa Storegade, Hjørnet af Skibbroen. Han tog endnu samme Dag i en med fire Heste forspændt Kalechevogn ud til Yderbjerrum for at undersøge Forholdene

dér. Generalen og hans Ledsagere har aabenbart været i travl Virksomhed i Ribe, thi der er den Dag igennem Ribe Postkontor i militært Øjemed bleven udsendt adskillige Estafetter, en til Hillerup, Vilslev, Darum og Gredsted, en til Vester Vedsted, en til Høgsbro, Rejsby, Brøns og Skærbæk og ikke mindre end tre til Spandet. Den følgende Dag kørte Generalen til Haderslev.

I den første Tid havde, som nævnt, Kvartérværterne Forpligtelse til at forsyne de franske Officerer, Underofficerer og Menige med fuld Forplejning. For adskillige Officerers Vedkommende var det dog — ligesom det havde været med spanske Officerer — ordnet saaledes, at de spiste hos Gæstgiver Ramsing, og Udgifterne derved fordeltes derefter mellem de paagældende Kvartérværter. Der haves en Regning for saadan Bepisning af 18—19 franske Officerer og lignende fra 9. til 15. April til Beløb 204 Rdl. 3 Mk. 8 Sk.¹

Senere fik Officererne udbetalt Dagpenge, for hvilke de skulde forpleje sig selv, medens Underofficerer og Menige fik udleveret Naturalforplejning.² I et af Magistraten hos Købmand Chr. Carl Bjerrum lejet Pakhus opførte Franskmændene to Bagerovne, hvor de selv bagte Brød. Til disse Ovne maatte Magistraten levere 35000 brændte Mursten, og til Bagningen forlangtes leveret 70 Favne Brænde, der med meget Besvær hentedes fra Sønderskov og andre fjerne Steder. Hver tiende Dag skulde Magistraten levere 18000 Flasker Øl og daglig ca. 800 Pd. Kød. Den første Rekquisition paa Brændevin androg 14 Oksehoveder, paa Risengryn

¹ Tillæg III.

² Den af Kommandanten herom udstedte Bekendtgørelse findes som Tillæg IV.

5000 Pd. og paa Salt 2700 Pd., af hvilke Dele det meste købtes hos Købmand Lorentz Göttig i Flensborg.

Alt dette voldte selvfølgelig Magistraten meget Arbejde og Bryderi. Da den under 27. April androg det danske Feltkommissariat om et Forskud paa 4000 Rdlr., udtalte den bl. a.: „Mange Regninger ere indkomne til os, men af Mangel paa noget i Kassen maa de henlægges uden Anvisning til ikke liden Misfornøjelse for de Borgere, det angaar, som maa savne deres Betaling, som de i disse trykkende Tider saa højlig kunde trænge til. At vi vil aflægge Regnskab for hver Skilling, vi modtage, er en Pligt, vi fuldkommen erkender, og som vi forhen har erklæret for det kgl. Feltkommissariat; kun maa vi dertil udbede os den fornødne Tid. Magistratens Personale her er som bekendt kun to. Og for at holde de løbende Ting i alle forskellige Grene i en nogenlunde Orden have vi fuld Beskæftigelse fra Morgen til Aften hver Dag, saa der endnu ingen Tid er levnet os til at kunne med Rolighed tænke paa at ordne noget Regnskab; men vi gentage vor Forsikring om, at vi gribe den først mulige Lejlighed til Regnskabets Aflæggelse“.

Saa vel St. Catharine Kirkes som Latinskolens Loft benyttedes til Proviantmagasin o. desl.¹ Paa førstnævnte laa ialt 1420 Tønder Korn. I Domkirken anbragtes alt, hvad det franske Infanteriregiment førte med sig af Armatur, Kasser, Pakker og lignende.

De franske Krigskommissærer i Ribe var Godart og Salmon og den franske Commissair Ordonnateur en chef Duprat.

¹ Kancelliet havde ved Cirkulære af 22. Marts 1808 bemyndiget Amtmændene til i Nødtilfælde at anvise Kirkeløfter og andre offentlige Bygninger til Magasiner.

Man har aabenbart her paa Vestkysten levet i en stadig Frygt for Landgang og Overfald fra Englændernes Side, og falske Rygter foraarsagede flere Gange Allarm. En Dag kom saaledes en Bonde fra Stranden ind til Ribe og fortalte om et stort Krigsskib, som var i Sigte. Straks stormede Franskmændene ud for at naa Stranden i Tide og tage imod Engelskmanden; men der var intet Skib. Bonden maatte i Forhør og gøre Regnskab for den falske Melding, og han afgav da den Forklaring, at Fejltagelsen maatte bero paa, at en Lus havde hængt i hans Øjenhaar med Benene opad, saa han havde taget den for et Skib og Benene for Masterne. Den 5. Maj kom det Rygte til Ribe, at Englænderne var landede paa Fanø. De i Byen indkvarterede franske Tropper kom øjeblikkelig i Bevægelse, og det besluttedes straks, at en stærk Afdeling om Natten paa Pramme skulde føres over til Sønderho. Prammene var ogsaa allerede komne ud til Stranden, og Tropperne stod færdige til at indskibes, da der kom Efterretning om, at der ingen Fjender var paa Fanø. „Ved denne Lejlighed“, bemærker Magistraten ved Indsendelsen af Indkvartéeringsregnskabet for 1808 til en Regning paa 15 Rdlr., „hvor de allierede Tropper viste sig fra saa udmærket en god Side, følte Kommandanten og Magistraten fuldkommen Kald til at rekvirere den liden Opofrelse af Indkvartéeringskassen, som Regningen indeholder, saa meget mere, som vi vare overtydede om, at de Geméne ingen Forraad havde af sin Dags Ration, og vi desuden troede, at vi burde søge at vedligeholde den gode, fortræffelige Tone, som viste sig hos det udkommandérede Mandskab.“ Desuden lod Ribe By bringe 12 Flasker Rødvín ned i Prammen til de franske Officerer. Som

Vejvisere ved denne Ekspedition medfulgte følgende af Ribe-Borgervæbning: Hans Hansen Møller, Th. B. Groth, Lytkens og S. Jensen.

Det er rimeligvis denne Begivenhed, der i Forbindelse med General Fririons tidligere nævnte Besøg gav Anledning til, at der udsattes en fransk Feltvagt ved Yderbjerrum. En Mand af Borgervæbningen — fornævnte Lytkens — der kunde tale Tysk og derigennem gøre sig forstaaelig for de Franske, blev efter den danske Kommandants Forlangende den 19. Maj lejet til at tage Post derude sammen med disse.

Den 28. Maj om Morgenen forlod de franske Tropper Ribe efter at have ligget der i 50 Dage, og der foreligger kun Udtalelser om, at deres Opførsel i enhver Henseende har været tilfredsstillende. I Mod-sætning til de alvorlige Spaniere var Franskmændene i Besiddelse af et let Sind og mere oplagte til Skæmt. De lærte da ogsaa Skoledrengene allehaande Soldaternarrestreger. Medens Spanierne hadede den dem paa-tvungne Konge, Kejser Napoleons Broder, Joseph Bonaparte, elskede Franskmændene deres Kejser højt. En Tigger i Ribe, lille af Vækst og noget til Aars, gik omkring og falbød Viser m. m. Han havde en fjern Lighed med Kejser Napoleon, og hver Gang Franskmændene fik Øje paa ham, strømmede de sammen under Raabene: „Vive l'empereur“.

Byen kunde nu igen trække Vejret. Men allerede den 22. Juni vidste Magistraten, at man maatte belave sig paa ny Indkvartéring af spansk Kavalleri. Højest ubelejligt kom der da to Dage efter Brev fra Kaptajn Hackhe, hvori han meddeler Magistraten, at han fra den danske Overgeneral, Landgrev Carl af Hessen, har faaet Ordre til at forlade Ribe „for at gaa

anden Bestemmelse i Møde“. Magistraten, der meget nødig vilde af med den flinke Kommandant, skrev straks til Landgreven om at beholde ham, saa længe han behøvedes og ikke selv skulde attraa at forlade Ribe.¹ Dette blev da ogsaa bevilget. Det 27. Juni underrettede derpaa „Det kgl. danske Forplejningsamt“ i Fredericia Magistraten om, at det kgl. Feltkommissariat havde faaet Melding om, at en Eskadron af det spanske Rytterregiment Algarbe samme Dag vilde komme til Ribe for at indkvarteres der, og at der foreløbig maatte sørges for Troppernes Forplejning. Den bebudede spanske Eskadron ankom ogsaa allerede samme Formiddag mellem Kl. 11 og 12. Liniekavalleriregimentet Algarbe² havde først ligget i og omkring Vejle, dernæst i Randers, indtil det sidst i Maj afmarcherede herfra til Tønder, Husum og Tønning. Om dette Regiment havde Bernadotte, da det i Begyndelsen af Marts var bleven præsenteret for ham, sagt, at han med det vilde paatage sig at marchere ind i Helvede og drive Djævelen ud. Regimentets Uniform var den for Rytteriet almindelige: turkisblaa Frakke, foret med rødt, hvid Vest og hvide Benklæder, lange Støvler, hvide Knapper, meget stor, trekantet Hat, baaret paa tværs og galonneret med hvidt. Regimentets Kendingsfarver, gult, kantet med rødt, var anbragte som Ærmeopslag og paa Kraven samt som smal Stribe langs Benklædesømmene.

Den 22. Juli havde Bernadotte udstedt Befaling om, at de spanske Regimenter i Danmark skulde tages i Ed til Kong Joseph Bonaparte. Følgende Edsformu-

¹ Tillæg V.

² 585 Mand og 522 Heste. Regimentschef, Oberst Don José de Yebra, Oberstløjtnant Don Raimundo Carbonell.

lar skulde ved den Lejlighed oplæses for Tropperne: „Jeg tilsværger Kongen, Forfatningen og Lovene Troskab og Lydighed.“ Derefter skulde de affyre tre Salver som Tegn paa, at de tiltraadte den, og efter hver Salve skulde de raabe: „Leve Kong Joseph Napoleon I af Spanien!“ Paa en af Dagene omkring den 27. Juli har de spanske Tropper i Ribe aflagt Eden efter denne Opskrift. Et Øjensvidne — Jak. Kr. Lindberg — udtrykker sig saaledes derom: „De alvorlige og ulykkelige Spaniere saa vi aflægge den tvungne Troskabsed til deres forhadte Konge Joseph Bonaparte.“ Denne Højtidelighed er højst sandsynligt foregaaet paa den saakaldte Hegelunds Toft, der var overladt Ribe Borgerkorps som Eksercérplads.¹

Den 6. August kørte en spansk Oberst Aylmer i en med fire Heste forspændt Kalechevogn fra Ribe til Kolding, og den 11. August forlod de sidste spanske Tropper Ribe for at slutte sig til Regimentets øvrige Afdelinger, som d. 27. Juli i Aarhus var bleven edfæstede til Kong Joseph.

I Spanien havde der imidlertid rejst sig en stor Folkekamp mod Napoleon. Lederne af denne Kamp fik ved Hjælp af Englænderne sendt Meddelelse derom til General Romana, og der udbrød nu et almindeligt Mytteri iblandt de spanske Regimenter i Danmark. Et Par af dem blev afvæbnede paa Sjælland og i det sydøstlige Jylland af danske Tropper; men ikke mindre end 8800 Mand lykkedes det den 21. Avgust, skønt der gjordes alt for at forhindre det, fra Langeland af at komme om Bord paa den engelske Flaade, der førte dem hjem til Spanien. Her landede de den 9. Oktober for straks at deltage i Kampen mod Napoleon,

¹ „Fra Ribe Amt 1907“. S. 169.

og allerede den 10. og 11. Novbr., i Kampen ved Espinosa paa Gammelkastiliens Nordgrænse, opreves Hovedmassen af dem. Det blev derfor kun faa, der kom til at bære den i Anledning af deres Tilbagevenden fra Danmark prægede Medaille med den smukke Indskrift: „Mit Fædreland er min Ledestjerne“.

De spanske Regimenter — deriblandt Algarbe og Guadalaxara —, som det ikke lykkedes at slippe bort, blev af Franskmændene paa skaanselløs og nedværdigende Maade som Fanger førte til Rendsborg og videre Syd paa.

Da Spanierne gik om Bord paa de engelske Skibe, maatte de efterlade deres Heste. Disse samledes da af Franskmændene og førtes i forskellige Partier over Ribe, Tønder og Meldorf til Altona og Hamborg. Fra 25. August til 6. Septbr. førtes der saa at sige daglig spanske Hingste igennem Ribe Syd paa under Eskorte af Spaniere og Franskmænd, hvilket atter medførte en Del Indkvartéring for Byen. I disse Dage har følgende franske Officerer faaet Firspand i Ribe: Kaptajn, Adjutant Vieuxville d. 1. Septbr. til Aabenraa, Kaptajn Coupée d. 2. Septbr. til Foldingbro og tilbage og d. 4. Septbr. til Døstrup samt Kaptajn, Adjutant Kerbourg til Tønder d. 6. Septbr.

Den 30. Septbr. meddeler den franske Krigskommissær Gentill fra Fredericia til Borgmesteren i Ribe, at første Eskadron af 14de franske Jægerregiment til Hest¹ d. 3. October vil komme til Ribe for den 4. October at drage videre til Døstrup. Denne Afdelings

¹ Det bar grønne, langskødede Kjoler og store Bjørneskindshuer, fra hvis Puld der udgik en nedhængende rød Pose, der endte i en Spids med en rød Dusk. Nogle af dette Regiment bar ogsaa Chacoer som Infanteriet

Styrke var 9 Officerer og 130 Underofficerer og Menige under Kommando af Kapt. Parent. Dette var den sidste Indkvartéring, som Ribe havde af de fremmede Tropper i Aaret 1808.

Den 8. Avgust 1809 aflagde Indkvartéringsskmissionen Regnskab til det kgl. danske Feltkommissariat for den Indkvartéring af de allierede Tropper, som Ribe i foregaaende Aar havde haft. Udgiften beløb sig ialt til 7540 Rdlr. 51 Sk.

Først i April 1809 forlod de sidste fremmede Tropper Danmark. De 14 Maaneder, i hvilke de havde været her, havde for Befolkningen og de danske Avtoriteter været fulde af Bekymringer og Besværligheder, og deres Ophold havde kostet den danske Stat den umaadelige Sum af 5,156,594 Rdlr. 4 $\frac{1}{4}$ Sk.¹ slesvig-holstensk Kurant, og alt det, uden at Danmark havde haft ringeste Nytte deraf.

¹ Ca 16,501,101 Kroner, rent frasét Pengenes daværende langt større Værdi.

Tillæg I.

(Oversættelse fra Fransk.)

Min Herre.

Jeg kan ikke finde Ord til i tilbørlig Grad at udtrykke min Hengivenhed for Dem og min oprigtige Tak for de Beviser paa Godhed, jeg under mit Ophold i Ribe har modtaget fra Dem og Deres ærede Familie. Og hvad der ydermere har forøget min inderlige Erkendtlighed, det er den levende Interesse, De nærer for min Eksistens og mit Vel, saaledes som jeg har haft Fornøjelsen at bemærke den af Deres særdeles behagelige Brev. Jeg forsikrer Dem, at dette Vidnesbyrd om ædelt Sindelag har i mit Hjerte forskaffet Dem et evigt Venskab, som skal staa for enhver Prøve og som altid skal lade mig søge med stor Iver enhver Lejlighed til at være Dem til Tjeneste, og jeg vil med samme Begærlighed gribe Øjeblikkene til at behage Dem.

Vi er nu i Kantonnement her, hvor jeg befinder mig meget vel, dog er jeg ikke saa tilfreds, som jeg var hos Dem. Paa samme Maade gaar det alle vore Officerer, thi enhver savner den Vært, han havde i Ribe, endskønt Folk her ikke kan opføre sig høfligere, end de gør. Men Deres gæstfri Medborgere have vundet hos os en saa berettiget Højagtelse og Velvilje, at jeg tvivler om, at der i hele Verden findes noget Menneske, der er i Stand til at indgyde en lignende, og hvis der skulde findes nogen, er jeg overbevist om, at han maa have hentet den fra de ædle Følelser, som gør saavel Dem som Deres Medborgere Ære.

Kaptajnen, som ved vor Afrejse maatte blive tilbage som syg, er allerede vendt helt helbredet tilbage til Regimentet og beder mig sende saavel Dem som Deres elskværdige Familie tusinde Hilsener, idet han takker uendelig meget for den velgørende og medfølende Overbærenhed, De har vist imod ham under hans farlige Sygdom.

Modtag, min Herre, Forsikringen om mit oprigtige og inderlige Venskab for alle Tider; og maa jeg bede Dem udtale det samme ærbødigst for Deres ærværdige Moder saavel som for hele Deres Familie. Vær fast overbevist om, min Herre, at jeg har den Ære uforanderlig at være

Deres meget ærbødige og hengivne Tjener
François Conway.

Aarhus, d. 13. Maj 1808.

Uden paa Brevet, der er er forseglet med sort Lak, staar skrevet (i Oversætt. fra Fransk):

Hr. Rasmus Rahr,

Frankeret.

Ribe.

Tillæg II.

(Oversættelse fra Spansk.)

Jeg, Don Francesco de Laborda y Plejler, kongelig Krigskommissær for Hs. katolske Majestæts Tropper, som anvendes til Hjælp for Frankrig, under Befaling af Hs. Excellence Hr. Marquis de la Romana, og beordrede til denne By, bevidner, at Kommunalbestyrelsen for denne By saavel som dens Militærkommandant har været yderst punktlige og omhyggelige med Hensyn til at lette al Tjeneste og Hjælp, som er bleven forlangt af de to Myndigheder i de Sager, som har været nødvendige for det spanske Mandskab og for andre Militærpersoner, som har tilbragt en Tid i dette Kantonnement. Ligeledes med Hensyn til Oprettelsen af et midlertidigt Hospital for de syge af Regimenterne Guadalaxara og Almansa, hvilket har varet i 38 Dage, i hvilken Tid de har ydet de syge en fortrinlig Hjælp. Og uagtet jeg allerede har udfærdiget særlige Erklæringer angaaende hver enkelt af de Tjenester, som ovennævnte Kommunalbestyrelse og Militærkommandant har ydet de enkelte Medlemmer af den spanske Hær, vil jeg dog give denne, i hvilken de alle kortelig sammenfattes, som et Vidnesbyrd om den Punktlighed, hvormed de to Myndigheder har udført og fuldbyrdet de kongelige Ordre fra Hs. danske Majestæt.

Ribe, 6. Maj 1808.

Francesco de Laborda.

Tillæg III.

Beregning

over Beværtningen for d'Hrr. franske Officerer, som have spist Frokost og Middagsmad hos undertegnede.

1808		Rdlr.	Mk.	Sk.	
April	9	18 Officerer à 1 Rdlr., 14 Fl. rød Vin à 3 Mk. 8 Sk., 1 Fl. Rom à 4 Mk. 8 Sk.	26	5	8
—	10	— 21 -	31	"	"
—	11	— 18 -	29	1	8
—	12	— 19 -	30	5	"
—	13	— 17 -	26	4	"
—	14	— 16 -	28	"	8
—	15	— 16 -	28	"	8
Desforuden har Sekretæren hos den spanske Kommissær spist hos mig i 2 Dage, nemlig:					
Den 14.		Middagsmad og Aftensmad med 2 Fl. Vin	2	1	"
Den 15.		— — — tillavet men ej afhentet, med 1 Fl. Vin...	1	3	8
			204	3	8

Ribe, d. 14. April 1808.

Ramsing.

Tillæg IV.

Tiden er nu forhaanden, at Indkvarteringen skal bespise sig selv, hvorved den, foruden frit Kvarter, har Adgang til Værtens Køkkentøj, Brændsel og Plads paa Skorstenen m. v. For at undgaa al den Ulempe, som deraf kan opstaa imellem Værten og sin Indkvartering, have en Del Landboere allerede vedtaget følgende, nemlig:

1. At enhver Vært vedbliver at bespise sin Indkvartering, saa længe denne vil være nøjsom og spise ved det Bord og af samme Mad, som Gaardens Folk selv spiser og nyder.

2. Ingen Kaffe eller Vin maa fordres af Værten. Vil en eller anden Vært engang imellem give sin Indkvartering Kaffe, da bliver det altid en Velvillighed og ingen Pligt.

3. Herved bliver Værten ene i Besiddelse af sit Brændsel, Køkkentøj og Skorsten.

4. Indkvarteringen er pligtig til selv at fortære sin Brødportion, før han kan fordre noget af Værten.

5. Da Indkvarteringen faar sin Brændevin fra Magasinet, saa har han intet i den Henseende af Værten at fordre.

6. Resten af deres Rationer overleverer Indkvarteringen til Værtens frie Disposition; desuden tilkommer Værten den for Indkvarteringen tilstaaede daglige Godtgørelse.

Overmaade gerne ønskede jeg, at en lignende Forføjning maatte træffes her i Staden, og saa vidt jeg ved mit korte Ophold her har haft Lejlighed til at kende de gode Ripenseres Tænkemaade, kan der ej for mig blive nogen Tvivl tilbage, at jeg jo vil faa mit Ønske opfyldt, og under denne glade Udsigt til at kunne forekomme al mødende Uheld, som nu forhaanden ikke er at beregne, er det min faste Beslutning med en allerunderdanigst Forestilling til Hs. kgl. Majestæt at fremstille denne Bys og Omegnens Beboeres ædelmodige og uinteresserede Opførsel imod sin Indkvartering.

Kommandantskabet i Ribe, d. 23. April 1808.

Hackhe,
Kommandant.

Tillæg V.

Hs. Durchlauchtighed, Landgreve Prins Carl af Hessen
i Slesvig.

I dette Øjeblik i Dags Eftermiddag Kl. 8 faae vi af denne Bys ærværdige Kommandant, Hr. Kaptajn v. Hackhe, denne for os og Byen lige saa uventede som yderst ubehagelige Efterretning, at han her skal forlade sin Post, for at gaa en anden Bestemmelse i Møde. Vi troede os nu saa sikre paa at beholde ham, saa længe her var en Kommandant nødvendig, da Deres Durchlauchtighed i et Brev til os af 22. April sidst naadigst har haft den særdeles Bevaagenhed at forsikre os, at vi fremdeles skulle beholde vor Kommandant. Men vort trygge Haab er nu med et forsvunden. Deres Durchlauchtighed bede vi underdanigst at ville naadigst tillade, at vi yttre vore Følelser ved nærværende kritiske Punkt, dog dette er ikke alene vores, men dette er denne Bys respektive Indvaaneres alvorlige Stemme, som gentage det, vi endnu for denne Gang vove at sige, og som vi med saa meget mere Frimodighed fremsætte, som ethvert Ord bærer Præg af streng Sandhed.

1. Vores brave Kommandant have vi og denne By samt hele Omegnen, hvor der laa fremmed Indkvartéring, for det meste at takke for, at der her ved spansk og fransk Indkvartéring ingen følelig Uorden indløb. Hans Humanitet og Aarvaagenhed Nat og Dag forenet med Klogskab og streng Alvorlighed, hvor dette behøvedes, vidste at dæmpe al Klage i Fødselen og at holde saavel Vært som Indkvartéring til sine Pligters Opfyldelse.

2. I Fremtiden havde vi det samme Gode at vente, da han saa nøje kender det lokale og sine Embedspligter, hvad han har at gøre og lade.

3. Den franske Krigskommissair har gjort mange Vanskeligheder ved vore Fourage Bons Modtagelse, som næppe nogen anden end vores Kommandant ville vide at faa med Tiden berigtiget, men skal han pludseligen forlade sin Post og os, er et stort Tab, som nu for Haanden ikke er at beregne, meget at befrygte.

4. Om en à to Dage kunne vi vente spansk Cavalleri til Indkvartéring, men med alle Tidens Omvæltninger vare vi rolige; thi vi havde en Kommandant inden vore Porte, paa hvem vi trygt kunde forlade os.

5. Vi vil meget gerne tilstaa, at han kan blive Fædrelandet

nyttig i den Stilling, ham forestaar, men en hel Bys Ve eller Vel er dog ej heller Deres Durchlaughtighed ligegyldig.

6. At hans Eftermand er duelig til at beklæde saa vigtig en Post, derom bør vi saa meget mindre bære nogen Tvivl, naar Deres Durchlaughtighed har kaldet ham. Men vi ere nu en Gang saa nøje kendt med vor Kommandant og han med os, at hans Bortfjernelse fra os vilde være os og Byen saare ubehagelig.

Paa disse og flere Grunde, som kunde være at fremsætte, vove vi endnu engang paa hele Byens og egne Vegne underdanigst at bede, at vi fremdeles maa beholde vores nærværende Kommandant, Hr. Kaptajn v. Hackhe, saa længe han her behøves og ikke selv skulde attraa at ville forlade os.

Ribe, d. 24. Juni 1808.

Lund.   Simonsen.
